

נושא העבודה

דיני ראיות-כשרות להעיד

תאריך 2/1/2017

העבודה מוגשת בחסות העמותה נוער שוחר משפט עברי

הקדמה אישית:

הנושא שבחרתי הוא כשרות להעיד. בחרתי בנושא הזה מכיוון שכל העניין של דיני ראיות מי פסול להעיד ומי זכאי להעיד איך מתנהל משפט עם עדים שלא יכולים להעיד, מה קורה במקרים של עדות בין בני משפחה ועוד המון נושאים שמאוד מעניינים אותי ורציתי לדעת עליו עוד. כשרות להעיד זהו נושא שיש לו בסיס לא רק במשפט הישראלי אלא גם בעברי ולכן זה גרם לי עוד יותר לרצות לדעת איך התנהלו

בעבר דיני הראיות ולמי הייתה כשרות להעיד במשפט העברי אך הפרשנים התייחסו
לכל הנושא של דיני הראיות ועוד.

תוכן עניינים:

עמ' 4		מבוא
עמ' 5	רקע	פרק 1
עמ' 6	משפט עברי	פרק 2
עמ' 6		*כשרות אישה להעיד
עמ' 9		*למי יש כשרות להעיד
עמ' 12	משפט ישראלי	פרק 3

עמ' 12	*כשרות להעיד של אדם הלקוי בנפשו או בשכלו
עמ' 15	*כשרות להעיד בין בני משפחה
עמ' 18	פרק 4 השוואה בין משפט עברי לישראלי
עמ' 19	פרק 5 משפט משווה
עמ' 20	סיכום
עמ' 21	ביבליוגרפיה
עמ' 23	ונספחים

מבוא:

העבודה שלי שעוסקת בנושא כשרות להעיד אשר מובאת מדיני ראיות מתוכה עולה השאלה מהם הסייגים והבעיות אשר קיימים בתוך דיני הראיות במשפט הישראלי ובמשפט העברי? השאלה המשפטית עוסקת באיזה בעיות עולות מתוך הנושא של כשרות להעיד איך המשפט העברי והמשפט הישראלי פותרות את הסייגים הללו וכדומה. העבודה תכלול בתוכה הסברים על השאלות שעולות מתוך הנושא הזה והצגת דוגמאות מתוך פסקי דין.

פרק 1-רקע לעבודה:

כשרות להעיד-עוסק בנושאים שקשורים לדיני הראיות ובכך בה להציג מתי לאנשים ישנה את הכשרות להעיד, למי בכלל יש כשרות להעיד איך מתנהל מתן עדות בין בני משפחה בני זוג חברים מהעבודה וכדומה והם יכללו במשפט העברי וגם במשפט הישראלי . בנוסף, כלל בסיסי הוא כי כל אדם כשר לעדות ואין זה משנה אם מדובר

בגבר אישה בגיר או קטין¹. בכדי שבתי המשפט יוכלו להכריע בין שני הצדדים במשפט צריך את מתן העדות של עדים שהיו במקום האירוע אך קיימים סייגים לכלל הזה לדוגמה כאשר ישנו אדם חולה נפש ולכן לא יכול להגיע לבית המשפט ולתת את עדותו. ישנן בעיות רבות העולות מין הנושא כגון: הריסת משפחה, מתי ניתן לתת לבני משפחה להעיד בבית משפט ובאיזה מצבים העניין מוסרי שמתקשר רבות לחשיבות השמירה על המשפחה ולא ליצור סכסוכים מריבות בתוך המשפחה ולא להגיע למצב של לפרק משפחה ולכן ישנם חוקים בכל העניין של עדות בין בני משפחה או בני זוג אשר קובעים את הגבולות במתן עדות בין בני המשפחה או בני זוג בכדי לא ליצור סכסוכים או בעיות בתוך המשפחה. אדם הקשור באיזושהי דרך לעבירה האם הוא גם נאשם, איך מתנהל חקירה עם קטינים (אשר לא יכולים לתת עדות בבית משפט אלא מול חוקר נוער) אם אדם הקשור משפחתית לנאשם במשפט ואומר עליו עדות לחובתו אם היא מתקבלת, מתי לאדם במשפט העברי מותר או אסור לתת עדות האם אנשים מפגרים או חולי נפש יכולים לתת עדות וכדומה. במהלך העבודה אתייחס למשפט העברי ולמשפט הישראלי תוך הצגת שאלות הקשורות לנושא שעלו במבוא. המשפט הישראלי בנושא זה עוסק בראייה עצמה מי מהצדדים צריך להוכיח את הטענות שלו סנגור או קטגור (אזרחי 51% פלילי 97%) עדות קטינים מי בעצם כשיר להעיד לחובת או לטובת הנאשם כשרות ראיות-מתי הראייה כשירה לבית המשפט ומתי היא לא (לדוגמה האזנת סתר) ובמשפט העברי נושא זה עוסק במי כשיר למתן עדות כמה עדים צריכים להיות בשביל שהראיה תהיה כשירה (קבילה) קרבה משפחתית עד בעל אינטרס עד עברין אשר כל הדברים הללו מדברים על היחס של המשפט העברי לכל העניין של כשרות אדם להעיד ודיני הראיות לפני המשפט העברי ועל פי פרשנים מהמקרא גמרא משנה וכדומה. בהקדמה הזו הועלו שאלות רבות

---

¹ הכשרות לעדות החובה להעיד וראיות חסויות מאת ד"ר נינה זלצמן

המתקשרות לנושא העבודה ובמיוחד מתקשרות לשאלה המשפטית שממנה עולות כל השאלות שעלו ברקע.

פרק 2 משפט עברי:

במשפט העברי כל הנושא של דיני ראיות וכשרות להעיד הוא מאוד נוקשה. אחד הכללים המשפטיים במשפט העברי הוא "על פי שנים עדים יקום דבר"-²כלומר, במשפט העברי יש להציג שני עדים בגירים גברים שיעידו ולא קטינים או נשים, אשר העדים יהיו נוכחים בכל שלבי ביצוע העבירה ובכך אפשר להפיל נאשם. בחלק של המשפט העברי אציג מס שאלות העולות מתוך השאלה המשפטית. בנוסף אבסס זאת על ידי פרשנים מכל התקופות המתייחסים לסוגיות שהעלה

1) עדות אישה במשפט העברי

מדוע הופלו לרעה הנשים בהליך השיפוטי והאישה פסולה לעדות? הרי אין הבדל שכלי בין האיש לאישה ולכן עדות האישה במשפט העברי הוא דבר בעייתי. מצד אחד ידוע שעדות האישה אינה קבילה ופסולה, אך ישנם מקורות מאוחרים יותר במשפט הזה שמראים שלאישה ניתנת זכות להעיד והעדויות שלה קבילה. בנושא זה אבדוק מתי המקרים שבהם נפסלת האישה מלהעיד ומתי העדות של האישה קבילה.

המשנה-במשנה מספרים על כל מיני מקרים בנושא עדות אישה. במקרה של מות בעל, עפ"י הרב גמליאל הזקן אישה שבעלה יש אפשרות לקחת את העדות על מות הבל מפי האישה "משיאין את האישה מפי עד אחד.. והוחזקו להיות משיאים עד מפי עד.. מפי האישה..". המשנה מוסיפה עוד הסברים בעדותה בסוגי משפט. האחד הוא הדין הפלילי-השם מעורר מחשבה

---

² "פלגינן דיבורא" פרק בדיני ראיות מאת מיכאל יגודה

להווה שלנו כיום ויוצר בעיתיות. המשנה מתוך מסכת סוטה מספרת לנו שגם עד ושפחה יכולים להעיד ל אישה אשר לפי הסיפור חטאה "נטמאה" וקיימה יחסי אישות עם מישהו אחר ובכדי להוכיח האדם דבר זה נכון או לא לקח אותה הבעל לבית המקדש לעבור טקס של "מים מאוררים"-מרים אם דוברת אמת המים לא יזיקו לה אם דוברת שקר המים יזיקו לה. מה שזה בא להגיד שפילו עבד ושפחה, מעמד נמוך מאוד יכול להעיד כנגד אישה מה שבא להראות שלאישה אין את הזכות להעיד בדין הפלילי העברי. "זה הכלל, כל העדות שאים האישה כשירה לה אף הן אינן כשירין לה" כלומר- עפ"י המשנה עדות האישה לא תמיד קבילה ולא תמיד ניתן לקבל אותה כעדות, יש מקרים בהם ניתן לקבל עדות אישה אך לא תמיד וזה תלוי בדין עצמו.³

מפרש המשנה הרמב"ם- בענייני המעמד האישי, כאשר מעמד האישה ומתן העדות הוא מאוד נקודתי, האישה יכולה להעיד כאשר היא לא משנה את מצד הדין אלא משאירה אותו כמו שהוא "ונאמנת האישה להחמיר, אבל לא להקל"⁴ הכוונה היא שיש ערעור במעמד האישה ובנאמנותה ולא רוצים לתת לה את הסמכות להעיד כפי שהיא רואה את הדברים. הרמב"ם בדבריו מאמינים באישה ואינו מתייחס לערעור שיצרו לגבי הנושא הזה וחושב שהאישה נאמנת בעדותה ואין ממה לחשוש לגבייה. נושא נוסף שהרמב"ם דן עליו בענייני כשרות האישה להעיד הוא דיני ממונות-עדויות של האישה בדין הזה הינה קיבלה לגבי שיוך חפצים בהם יש לבעל של האישה קניין מדרבנן בלבד (מחכמים רבנינו) הרמב"ם מפרש את הסוגיה הזו ופוסק שלאישה יש אפשרות להעיד בדינים אחרים אך בדיני ממונות האישה תמיד פסולה לעדות. כאשר עדות האישה מגיעה לדיני ממונות "מה שאין כן בשאר עדויות של תורה בין

---

³ עדות אישה במשפט העברי מאת גרשון הלצר

⁴ עדות אישה במשפט העברי מאת גרשון הלצר

לעדוֹת ממון ובין לעדוֹת איסור" הכוונה שהאישה תמיד פסולה לעדוֹת לפי הרמב"ם בדיני ממונות. הרמב"ם מסביר בכך שכשאר אישה עדה למקרה מסוים עדוֹתה קבילה אבל בדיני ממונות עדוֹתה אינה קבילה.⁵

תלמוד (גמרא) - על פי התלמוד בנושא של כשרות האישה להעיד אישה פסולה להעיד, וזאת מתוך הפסוק: "ועמדו שני אנשים אשר להם הריב בפני ה' לפני הכהנים והשופטים אשר היו בימים ההם"⁶ כלומר- אפשר להבין מתוך הציטוט שמדברים בלשון זכר ולא בלשון הנקבה, מה שזה בא להגיד שאישה אינה יכולה להעיד ופסולה לעדוֹת. הגמרא מוסיפה ואומרת, אם פסוק זה אינו מספיק ולא מראה שאישה אכן פסולה לעדוֹת ישנו פסוק אשר מוכיח בוודאות שאישה אינה קשירה להעיד והוא:

"לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת.. על פי שניים או על פי שלושה עדים יקום דבר"⁷ כלומר עדים=זכרים ומכאן בגמרא מוכיחה שאישה אינה כשירה להעיד וללא שום סייגים. בנוסף, בתוך התלמוד בירושלמי לומדים על פסולת האישה להעיד מתוך הפסוק "ועמדו שני אנשים"⁸. התלמוד הירושלמי והבבלי זהים באופן הגזירה שלהם מהפסוקים, כלומר- ישנה התאמה במשמעות של הגזירה של התלמוד הירושלמי לתלמוד הבבלי: "ועמדו שני אנשים" "על פי שני עדים..". ההתאמה ביניהם היא ששתיהם במין זכר מה שאומר שההלכה באה להגיד שהאישה פסולה מלהעיד ללא סייגים. ישנם מחלוקות בין פרשנים רבים ולאחר שנעשה סדר בין כל הפרשנויות בנושא זה עלה, האומנם, שהגמרא מוסיפה שיש מצבים בהם עדוֹת האישה הינה

---

⁵ עדוֹת אישה במשפט העברי מאת גרשון הלצר

⁶ עדוֹת אישה במשפט העברי מאת גרשון הלצר

⁷ עדוֹת אישה במשפט העברי מאת גרשון הלצר

⁸ עדוֹת אישה במשפט העברי מאת גרשון הלצר

מתקבלת והיא כשירה להעיד כמו כולם⁹. יש כאן סתירה מכיוון שמצד אחד הגמרא אומרת שאישה פסולה מלהעיד בכל דרך ובכל סוג משפט, אך מצד שני היא אומרת שישנם מצבים האמנם שאישה כן יכולה להעיד ועדותה אכן מתקבלת-כגון שיוך בחפצים בהם לבעל יש קניין ובעלות עליהם.

(2) למי יש כשרות להעיד במשפט העברי

בנושא עצמו למי בכלל יש את הכשרות להעיד בדין העברי למי ניתנת הכשרות להעיד, אציג פרשנים בסדר כרונולוגי ואסביר אותם.

רמב"ם-מנה הרמב"ם עשרה מיני פסלות לעדות שניתן לחלק אותם לארבע קבוצות: הפסולים מחמת גופם. הפסולים מחמת רשעות: הפסולים מחמת קרבה הפסולים מחמת נגיעה בדבר.¹⁰

מכך, אפשר להבין שהרמב"ם מחלק בצורה ברורה וחד משמעית את האנשים אשר פסולים לעדות על פי דעתו ואמונתו כאשר ישנם אנשים אשר פסולים מכיוון שיש להם מומים בגוף כגון עיוור חרש אילם.. ישנם אנשים שפסולים להעיד מכיוון שפשעו בצורה מסוימת כגון עבריינים.. בקבוצה השלישית ישנם אנשים שפסולים מכיוון שהם קרובים לאדם הנאשם ואי אפשר להעיד בשבילו כגון קרבה מצד אב או מצד אם...

הרמב"ם מראה בחלוקה זו למי אין סמכות להעיד על פי הדין העברי. ניתן לראות מדבריו שהאיסור של אישה לתת עדות נכנס בתוך הקבוצה של "פסולים לעדות מחמת גופם", כלומר-הוא מכניס את האיסור של האישה להעיד בקבוצה של אנשים בעלי מומים כגון עיוורים אילמים חרשים מה שניתן

⁹ עדות אישה במשפט העברי מאת גרשון הלצר

¹⁰ כשרות המשפטיות של הסומא לעדות מאת יאיר שיבר

להבין שהרמב"ם משווה את האישה לבעלי המומים ולכן לדעתו היא פסולה לעדות ברוב המקרים (עליהם פרטתי בנושא עדות אישה במשפט העברי) תוספתא- על פי התוספתא "ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע, אם לוא יגיד ונשא עונו"¹¹, כלומר- הסומא (העיוור) תמיד פסול לעדות. בנוסף התוספא מביאה מקור נוסף שעושה הבחנה בין עד שהיה סומא בזמן האירוע לבין עד שהוא סומא בשעת מתן העדות "פיקח ונתחרש וחזר ונתפקח, נסתמא וחזר ונתפתח, שפוי ונשטתה וחזר ונשתפה - כשר. זה הכלל: כל שמתחילתו כשר וסופו כשר - כשר. תחילתו וסופו פסול או תחילתו פסול וסופו כשר - פסול."¹² כלומר- אם העד היה צלול ופיקח בזמן האירוע ובזמן העדות אז הוא כשיר להעיד אך אם במהלך שלבי הביניים הסומא איבד את ראייתו "מאור עיניו" אז זה לא משנה אם הוא היה פיקח בזמן העדות או ברגע המקרה או האירוע הוא אינו כשיר להעיד האמנם, ישנם מחלוקות רבים בשאלה זו וביניהם התלמוד.

תלמוד (גמרא)- האמוראים שביניהם התלמוד לא מסכימים בשאלת עדות מי שנתעוור לפני שמסר את עדותו אבל הם מסכימים בדבר אחד שהמבחן האם האדם כשר להעיד או לא כשר להעיד הוא היכולת שלו לתאר במדויק את המקרה ומה שראה לפני שהתעוור. התלמוד מביא מחלוקת אמוראים בשאלת קבילות עדות שהעד מפליל בה את עצמו לאור העובדה שלפי המשפט העברי, עברייני פסול לעדות:¹³ על פי הרב יוסף כאשר העיד אדם שנרבע על ידי חברו בהסכמתו לא מקבילים את העדות שלו מכיוון שהוא היה שותף לעבירה והוא מכונה "רשע" ולכן נפסל לעדות. רבא חולק על דעתו

---

¹¹ כשרותו המשפטית של הסומא לעדות מאת יאיר שיבר

¹² כשרותו המשפטית של הסומא לעדות מאת יאיר שיבר

¹³ "פלגינן דיבורא" - פרק בדיני הראיות מאת מיכאל יוגודה

של ר' יוסף ואמר "אין אדם משים עצמו רשע"¹⁴ כלומר אף אחד לא רוצה להפיל את עצמו אך אין שום מניעה בלקבל עדות על זולתו של אדם גם אם היא טובה וגם אם היא הפללה. על פי רש"י אף אחד לא רוצה להפיל את עצמו ואף אחד לא רוצה להפיל את עצמו ובטח שלא לפסול את עצמו מעדות והוא יהיה כשיר לעדות והעדויות שהוא נותן על מישהו אחד כשירה מכיוון שמפצים אותה, כלומר- מתייחסים רק לחלק של הנאשם ולא לחלק של העד. "פלוני בא על אשתי - הוא ואחר מצטרפין להורגו ולא להורגה"¹⁵ - אדם אינו יכול להעיד נגד קרוביו תשל"א-1971¹⁶ וראוי לפסול כל עדו על הבעל "עדות שבטלה מקצתה, בטלה כולה"¹⁷, כלומר- הרבא מפרש בכך שאפשר לפצל עדות של אדם, לקחת את העדות הראויה על הנאשם ואם בתוך העדות הזו ישנה עדות נוספת על בן משפחה או על עצמו ניתן לפסול אותה ובכך לפצל אותה, התלמוד אינו מבין מדוע הוא חוזר על עצמו פעמיים ואומר את אותו הדבר. הרב"ד מסביר את בעיה זו בכך שאומר שהחידוש בדבריו של הרבא הם בקבלת חלק העדות הנוגע לבעל אך הבעיה פה שהוא גם מפיל את אשת העד ("פליגין דיבורא") אך על פי רש"י אם משתמשים בכלל "פליגין דיבורא" עדות הבעל אינה מתקבלת ביחס לאשתו כלומר- אם כל זה לא היה היו מקבלים את העדות של הבעל על אשת בבית המשפט בדיוק כמו עדותו על הבעלה.¹⁸

המשפט העברי מתייחס לסוגים שונים של כשרות להעיד ומפרש אותם על ידי פרשנים שונים שכל אחד בעמדה ודעה אחרת מהשני.

להלן המשפט הישראלי:

---

¹⁴ פליגין דיבורא - פרק בדיני הראיות מאת מיכאל ויגודה
¹⁵ פליגין דיבורא - פרק בדיני הראיות מאת מיכאל ויגודה, סנהדרין י ע"א.
¹⁶ מתוך פקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971 מתוך סעיפים 3 .. אין בן זוג כשר להעיד לחובת בן זוג" ו-4 לחוק " .. אין הורה וילד כשרים להעיד האחד לחובת משנהו"
¹⁷ פליגין דיבורא - פרק בדיני הראיות מאת מיכאל ויגודה, תוספתא (צוקרמנדל), בבא קמא, פרק ז, 23; בבא קמא עג ע"א.
¹⁸ "פליגין דיבורא" - פרק בדיני הראיות מאת מיכאל ויגודה

פרק 3 המשפט הישראלי:

במשפט הישראלי ישנם סוגים שונים של ענפי משפט שכל אחד עם חוקים שונים ופסיקות שונות. בתי המשפט בישראל בעלות שיטת משפט עצמאית אך ישנה העזרות בשיטות משפט מארצות אחרות (עליהם הרחיב במשפט המשווה). שית המשפט בישראל בעלת ייחודים משלה אך יש לדין הישראלי גישה והכרה למשפט העברי ושיטות המשפט הדתיות במיוחד בדיני משפחה. לישראל אין חוקה אלא חוקי יסוד בסיסים לכל אדם (חוקים רגילים). בחלק זה של העבודה אתייחס לפסיקות ממרים וחוקים מהמשפט הישראלי.

1) כשרות להעיד של אדם הלקוי בנפשו או בשכלו- מבחן ההתרשמות הבלתי אמצעית

של בית המשפט מן העד ומן האופן בו הוא מעיד, תוך נתינת הדעת לחוות הדעת הרפואית. שנית, מבחנה הפנימי של העדות, לאמור, בדיקת העדות על-פי סימני האמת העולים ממנה, כגון הגיונה או חוסר הגיונה הפנימי, סידורם או בלבולם של הפרטים הנמסרים בה וכיוצא באלה סימנים של שכל ישר, המביאים אדם בר-דעת להתייחס לדברי זולתו באמון. שלישית, והעיקר, מבחנה של העדות על-פי סימני אמת חיוניים, אשר יש בהם, לפי מבחני השכל הישר, כדי להשליך אור על אמיתותה.

כשרותו של אדם הלקוי בנפשו או בשכלו מהווה דילמה ומוטלת בספק. החשש לתת

לאדם הלקוי בנפשו או בשכלו להעיד מוטלת בחמישה גומרים עיקרים :

1-העד לא מבחין בין מציאות לדמיון ויש חשש רב מכיוון שבזמן העדות הוא

יכול להעיד עדות מדיונו. 2-זכרונו של העד עשוי לא להיות מפותח כמו של

אדם בריא ורגיל ובכך הוא עשוי לא לזכור פרטים חשובים מהאירוע באמצעות

דמיונו. 3-הבנתו את המציאות העובדתית מוגבלת ביחס לאדם רגיל. 4-עד

הלקוי בשכלו או נפשו לא מבין מה החשיבות של עדות וגם לא מודע לסנקציה

במקרה של עדות שקר, אך כאשר הוא מוגן מסייגים אלה הוא אינו מורתע מפני מסירת עדות שקר. 5-מסירת העדות יכולה לגרום לאדם הלקוי בשכלו או בנפשו לחזור אחורה ולהיזכר באירועים טראומטיים מידי בשבילו.¹⁹

מטעמים אלו ונוספים שיטת המשפט בעולם החליטה שלא לקחת את הסיכון בבדיקת עדות של אדם הלקוי בנפשו או בשכלו כי הסבירות שהעדות היה לקויה היא גבוהה.

להלן פסק דין המתקשר לנושא של עדות של אדם הלקוי בנפשו או בשכלו:

בפני: כבוד השופט י' קדמי כבוד השופטת ט' שטרסברג-כהן כבוד השופט ע' ר' זועבי . המערער: דני מלכה נגד המשיבה: מדינת ישראל

השופט י' קדמי- המערער בפסק הדין שמו דני מלכה יחד איתו שותף לעבירה בן חרבון אשר נאשמו בעברות הבאות: מעשה סדום בנסיבות מחמירות מעשה מגונה בכוח ואינוס. עברות אלו בוצעו על ידי שניים **בצעירה הסובלת מפיגור שכלי מתקדם** (המתלוננת) ישנה בעייתיות בעדותה של המתלוננת שהיא בסופו של דבר הראייה המרכזית: הבעיה היא נתינת האמון במתלוננת שנתנו לה משקל ראייתי מספיק לבסס הרשעה על אף פיגורה השכלי. ועדת האבחון החליטה על פי חוק הסעד בטיפול במפגרים תשכ"ט-1969 תשל"ה-1975²⁰

צריך היה לקבוע בית המשפט המחוזי בנצרת לקבוע שפיגורה שולל את היכולת שלה להעיד, עדותה דלה ביותר. יש הבדל בין פיגור שכלי למחלות נפש- אפשר שיפגעו ביכולתו השכלית של האדם להבין ת משמעות התנהגותו

¹⁹ כשרותו להעיד של הלקוי בנפשו או בשכלו מאת גבריאל הלוי

file:///C:/Users/DELL/Downloads/aly_mishpat03_15.pdf

²⁰ חוק הסעד (טיפול במפגרים), תשכ"ט-1969 + סעיף 19 בטיפול בנאשם לוקה בשכלו או שאינו בר עונשין (תיקון מס' 2) תשל"ה-1975 ציווה בית משפט על מעצרו של אדם ושוכנע שהעצור הוא מפגר, יורה שיוחזק במעצר נפרד ככל האפשר או במעון נעול, זולת אם סבר שטובת העציר אינה מחייבת זאת, אולם לא יועבר עצור למעון נעול אלא לאחר גמר החקירה.

אך יחד עם זאת לא יפגעו בכושרו לאתר רשמים ולדווח עליהם. ההכרעה האם לקבל או לא לקבל את עדות המפגר הינה בהחלטת בית המשפט בלבד. יש לציין שהחלטת ועדת האבחון לגבי המתלוננת נעשתה שמצבה הנפשי של המתלוננת היה קשה. למרות כושרה השכלי של המתלוננת שמעורר ספקות בקשר לעדות שלה רשאי בית המשפט לקבוע שאכן המתלוננת קלטה את התקיפה שעברה ולכן במקרה הזה בחר בית המשפט לתת למתלוננת את כל המשקל הראייתי, באותה מידה יאכל בית המשפט שלא לקבל את עדותה.

השופטת שטרסברג כהן- אני מסכימה השופט ע' ר' זועבי- אני מסכים²¹

מהפסיקה אפשר להבין שאדם הלקוי בשכלו או בנפשו לרוב לא יכול להעיד מכיוון שהוא יכול להגיד דברים שגויים שיטעו את ההרשעה כולה אך יש לכך סייגים כאשר בית המשפט רואה לנכון שהאדם הלקוי בשכלו או בנשפט אכן זוכר לפרטי פרטים את המקרה ויוכל לספר עליו ב-100% בלי בעיה ואז הוא יכול לתת אישו לקבלת העדות.

פסק דין נוסף לפני: כבוד השופט י' דנציגר כבוד השופט ע' פוגלמן כבוד השופט

סולברג

המערער בע"פ 6294/11:פלוני המערער בע"פ 6295/11: פלוני המערער בע"פ

6367/11:פלוני נגד המשיבה: מדינת ישראל²²

כבוד השופט י' דנציגר-המונח אריק קרפ ז"ל שרה ואוטילה הותקפו ע"י 3 אנשים

כאשר הלכו בתמימותם על שפת החוף בשעות הלילה המאחרות. המונח מת מחבלות

---

²¹ ערעור על פסק-דינו של בית משפט המחוזי בנצרת בת.פ. 122/96 מיום 5.4.98 בפני כבוד השופט אמינוף
²² ערעורים על הכרעת דין מיום 27.4.2011 ועל גזר דין מיום 19.7.2011 שניתנו על ידי בית המשפט המחוזי לנוער בתל-אביב-יפו בתפ"ח 1057/09 [פורסם בנבו] ל ידי כבוד השופטת נ' אחיטוב, השופטת מ' דסקין והשופט ר' בן-יוסף

חמורות. במהלך העדות העד 3 נמנע מלתת עדות מכיוון שע"פ עורך דינו הנאשם סובל מ"מוגבלות נפשית ושכלית" תשכ"ט-1969²³ ולפיכך טוען סנגורו שאין לזקוף את אי מתן העדות לחובת מרשו. הפגיעה של הנאשם ה-3 היא מתאונת דרכים שבה נפגע וע"פ מרשו הוא נפגע באופן קשה והותירה צלקות נפשיות קשות והוא מטופל ע"י אנשי מקצוע. לאחר הגשת חוות דעת והתייעצות הוחלט שלא הוכח שיש לראות בשתיקת הנאשם השלישי משום חריג בשל היותו אדם עם מוגבלות שכל או חסר כשרות משפטית. כבוד השופט ע' פולגמן – אני מסכים כבוד השופט נ' סולברג – אני מסכים.

2) עדות בין בני משפחה – כל הנושא של עדות בין בני משפחה והשמירה על התא המשפחתי הוא נושא שמערכת המשפט בישראל לוקחת מאוד ברצינות. לדוגמה בעל רוצה להעיד כנגד אשתו זה מוביל להריסת הזוגיות ובכך למערכת המשפט אין את "הזכות" לקבוע את מערכת היחסים בתוך המשפחה ולכן קבעו בחוק מפקודת הראיות תשל"א-1971²⁴ שאין בני זוג יכולים להעיד אחד כנגד השני ואותו כנ"ל לגבי בני משפחה – אישה לא יכולה להעיד כנגד בעלה ולהפך, ילד לא יכול להעיד כנגד הוריו ולהפך. אך ישנו סייג לכלל זה כאשר מדובר במקרי אלימות וחבלות חמורות ולא רק כנגד בן משפחה אלא כנגד כל אחד וכן בעברות של התעללות בקטין ובחוסר ישע ובמקרים כאלו אין מניעה להעיד אחד כנגד השני גם בין בני זוג או בני משפחה. בנוסף לכך, אם העד בוחר להעיד לטובת בן משפחתו ובטעות מפליל אותו בית המשפט יתייחס לעדות זו למרות שהיא פוגעת בבן משפחה. למרות האיסור להעיד

---

²³ חוק הסעד (טיפול במפגרים), תשכ"ט-1969 + סעיף 19 ב טיפול בנאשם לוקה בשכלו או שאינו בר עונשין (תיקון מס' 2) תשל"ה-1975 ציווה בית משפט על מעצרו של אדם ושוכנע שהעצור הוא מפגר, יורה שיוחזק במעצר נפרד ככל האפשר או במעון נעול, זולת אם סבר שטובת העציר אינה מחייבת זאת, אולם לא יועבר עצור למעון נעול אלא לאחר גמר החקירה.

²⁴ מתוך פקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971 מתוך סעיפים 3 " .. אין בן זוג כשר להעיד לחובת בן זוגו" ו-4 לחוק " .. אין הורה וילד כשרים להעיד האחד לחובת משנהו"

בין בני משפחה ישנם קשרים משפחתיים שכן ניתן להעיד לחובת האדם כגון אח כנגד אחותו דוד כנגד סבתא וכדומה...²⁵

לדוגמה פסק דין המתקשר לנושא - מיהראן מטוסיאן וולטר וידל נגד מדינת ישראל

וערעור שכנגד.

המערערים הורשעו בבית המשפט עקב סחר בסמים והספקת סם ע"פ חוק העונשין תשל"ט-1979 תשמ"ט-1989²⁶ ולפקודת השמים המסוכנים תשל"ג-1973²⁷. נעשה שחר בין שני המערערים מיהראן מטוסיאן וולטר וידל כשאר אצל המערער השני נמצאו הסמים שנמסרו על פי העדויות למערער ה-1. אחת הבעיות במשפט זה כשרותה של אשת המערער וידל להעיד נגד שותפו לעבירה של בעלה. סנגורי המערער ביקשו שלא לאפשר לאשתו של וידל להעיד מכיוון כי עדותה נוגדת את ההוראות המפורשות של סעיף 3 לפקודת הראיות תשל"א-1971²⁸ עדותה של אשתו של וידל לחובת מטוסיאן היא בו זמנית עדות לחובת בעלה. בסופו של דבר הוחלט לאפשר שאין לפסול את עדותה של אריקה וידל אשתו של הנאשם ומאותם נימוקים לא פסלו את עדותו של בנם אלכסנדר אך למרות האפשרות הזו כל עדות לחובת מטוסיאן היא גם בעלת השלכה על המערער וידל.²⁹

מפסק דין זה ניתן לראות בעייתיות בעדות בין בני זוג כאשר אישתו של וידל רוצה לעזור לבעלה ולטעון טענות כנגד שותפו של בעלה לעברה, אך הבעיה היא שבמהלך עדותה היא יכולה להעיד לחובת בן זוגה ולא לטובתו מכיוון שני המערערים אשמים

²⁵ "בעל נגד אישה, אמת נגד משפחה, או המבט הרביעי על הכשרות להעיד במשפט הפלילי" מאת אסף הרדוף
²⁶ עונשין (תיקון מס' 1) תשל"ט-1979 (תיקון מס' 3) תשמ"ט-1989 העובר על הוראות סימן זה, דינו – מאסר עשרים שנים או קנס פי עשרים וחמישה מהקנס האמור בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין, התשל"ז-1977.
²⁷ פקודת השמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973 אשר החוק אומר שאין לסחור בסמים ולהשתמש בסמים

²⁸ פקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971* במשפט פלילי אין בן זוג כשר להעיד לחובת בן זוגו, ואין כופים אותו להעיד לחובת אדם המואשם יחד עם בן זוגו בכתב אישום אחד.
²⁹ מיהראן מטוסיאן וולטר וידל נגד מדינת ישראל שנת 1981.

באותה מידה ולכן כאשר היא תעיד ענגד שותפו של בעלה לעבירה היא בעצם מעידה גם כנגד בעלה וע"פ החוק שציינתי אין זה קביל בדיני ראיות.

פרק 4 השוואה בין המשפט העברי למשפט הישראלי:

בין המשפט הישראלי לעברי יש מספר דברים הדומים זה לזה בשיטת המשפט שלהם. במשפט העברי כל הנושא של עדות ולמי מותר ולמי אסור מאוד נוקשה ונותנים חשיבות רבה לכל הנושא של עדות מכיוון שזוהי אחת הראיות הכי חשובות שיש בדיני ראיות, הראייה הבסיסית ביותר. במשפט העברי הם פוסלים את האישה את אנשים בעלי המומים את קרובי המשפחה ועוד לעדות ובכך מראים עד כמה חשוב שמי שמעיד יהיה צלול בעדותו כאשר הוא יודע מה הוא אומר ואותו דבר גם במשפט

הישראלי, יש חשיבות רבה מאוד לכל דיני הראיות והעדות בתוכה וישנם אנשים כמו מפגרים או חולי נפש שלא יכולים להעיד תשכ"ט-1969 תשל"ה-1975³⁰ ובאותה מידה גם קרובי משפחה תשל"א-1971³¹ לא יכולים להעיד ובכך זה משתווה בין המשפט הישראלי לעברי. ניתן לראות שגם בפסיקות שהצגתי ישנה לקיחה של דברים מין המשפט העברי כמו פסלות לעדות לאדם הלקוי בנפשו ובשכלו שישנה התייחסות לנושא זה גם במשפט העברי וגם במשפט הישראלי כאשר לא תמיד אדם הלקוי בנפשו או בשכל יכול להעיד מכיוון שיש חשש מעדות שגוייה וכך זה בשני סוגי המשפט. בכך אפשר לראות שאם יש דמיון והשוואה בין שני סוגי המשפט הרי שיש שימוש במשפט העברי על ידי שיכך אפשר לראות שאם יש דמיון והשוואה בין שני סוגי המשפט הרי שיש שימוש במשפט העברי על ידי שיטת המשפט בישראל כאשר ניתן לראות שיש פסקי דין כמו בן חרבון ודני מלכה³² שמייחסים לבעייתיות של אישה עם פיגור שכלי להעיד וכך גם המשפט העברי מתייחס לכל הנושא של אנשים בעלי מומים שאינם יכולים להעיד כמו אדם רגיל.

פרק 5 משפט משווה:

בפרק זה אתייחס לפסיקות שנלקחו מבתי המשפט בעולם והתייחסות של המשפט הישראלי אליהם. דוגמה למשפט משווה מפסק הדין של מיהראן מטוסיאן וולטר וידל נגד מדינת ישראל שנת 1981. "על-פי התפיסות של **המשפט האנגלי**, בן הזוג היה בלתי כשר להעיד, ולעניין זה לא היה גורם לשאלות רבות, אם מדובר על עדות לחובת בן-זוג או על עדות לחובת מי שמואשם יחד עם בן הזוג... "לפיו בת-זוג לא הייתה כשרה להעיד, לפי המשפט המקובל, גם כעדה מטעם בעלה, פרט לנסיבות יוצאות מן

³⁰ חוק הסעד (טיפול במפגרים), תשכ"ט-1969 + סעיף 19 בטיפול בנאשם לוקה בשכלו או שאינו בר עונשין (תיקון מס' 2) תשל"ה-1975

³¹ מתוך פקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971 מתוך סעיפים 3 "אין בן זוג כשר להעיד לחובת בן זוג" ו-4 לחוק "אין הורה וילד כשרים להעיד האחד לחובת משנהו"

³² ערעור על פסק-דינו של בית משפט המחוזי בנצרת בת.פ. 122/96 מיום 5.4.98 בפני כבוד השופט אמינוף

הכלל, הדומות במידת-מה לאלו, אשר נדונות כיום אצלנו בסעיף 5 לפקודה³³ ניתן לראות שממשפט האנגלי טוען שבמקרה כזה אין לתת לאשתו של הנאשם כשרות להעיד מכיוון שכמו שנאמר במשפט הישראלי לפי פקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971 שאין בני זוג יכולים להעיד לחובתו אחד של השני. בנוסף מוסיף המשפט האנגלי שלפי סעיף 2 לחוק "כי כל הכשרים להעיד בכל משפט"³⁴ אך בית המשפט מצד אחד לא רוצה למנוע עדות בין בני זוג במשפט אך אם בן הזוג מעיד לחובת הנאשם השני המואשם יחד עם בן הזוג הוא בעצם מאשים גם את בן הזוג המשפט הפלילי יגיד שאין כשרות להעיד מטעם התביעה וגם לא כופים על בן הזוג להעיד לחובת אדם המואשם יחד עם בן זוגו. לבסוף הוחלט שלתת לאשתו של הנאשם וגם לבנו מאותם נימוקים להעיד אך עדותם לחובת מטוסיאן נחשבת עדות בעלת השלכה על המערער וידל. לפיכך ניתן לראות שישנה התייחסות שווה בין המשפט בישראל לבין המשפט באנגליה בכך שהמשפט בישראל מקשר את דבריו למשפט באנגליה שנושא של עדות בין בני זוג האם העדות ביניהם קבילה מה הסייגים לה ועוד.

סיכום העבודה:

העבודה הזו הייתה מאוד מאתגרת עבורי, במהלכה התמודדתי עם קשים רבים איך לכתוב את העבודה הזו בצורה הטובה ביותר. למדתי המון על המשפט הישראלי ועל המשפט העברי במיוחד שישנם המון חילוקי דעות המון רבנים פרשנים ואם במשפט הישראלי אז המון פסיקות שופטים שלכל אחד ואחת ישנה דעה שונה ועמדה שונה לגבי שאלות בתוך הנושא שלי כשרות להעיד. במהלך העבודה התייחסתי למשפט העברי מה מעמדה של האישה במשפט העברי ובדין העברי. במשפט הישראלי

---

³³ מתוך מפסק הדין של מיהראן מטוסיאן וולטר וידל נגד מדינת ישראל שנת 1981 לקוח מתוך הפסיקה האנגלית בנושא כשרות להעיד בין בני זוג

³⁴ מתוך פקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971 סעיף 2 לחוק זה.

לקחתי ממאמרים פסקי דין חוקים ועוד חומרים המתקשרים לי לנושא שלי כשרות להעיד. הנושא גרם לי להבין מה המעמד של האישה במשפט העברי כמה דמיון ושוני יש בין שני סוגי המשפט הללו.

עם כל הידע החדש שהצטבר שלי העבודה לא הייתה פשוטה בכלל ודרשה המון חשיבה הבנה מעמיקה של הדברים גם אם הם לא הכי ברורים. ועם כל הקושי בעבודה נהייתי לכתוב אותה ולגלות דברים חדשים על עולם המשפט ועל הנושא שלי כשרות להעיד.

ביבליוגרפיה:

חקיקה-

*חוק הסעד (טיפול במפגרים), תשכ"ט-1969 "ציווה בית משפט על מעצרו של אדם ושוכנע שהעצור הוא מפגר.. לא יועבר עצור למעון נעול אלא לאחר גמר החקירה."

*מתוך פקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971 מתוך סעיפים 3 "אין בן זוג כשר להעיד לחובת בן זוגו" ו-4 לחוק "אין הורה וילד כשרים להעיד האחד לחובת משנהו" "ואין כופים אותו להעיד לחובת אדם המואשם יחד עם בן זוגו בכתב אישום

*פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973 אשר החוק אומר שאין לסחור

בסמים אחד עם השני ואין ולהשתמש בסמים

*סעיף 19 בטיפול בנאשם לוקה בשכלו או שאינו בר עונשין (תיקון מס' 2) תשל"ה-

1975. " הועמד אדם לדין פלילי ובית המשפט מצא, אם על פי ראיות שהובאו לפניו

מטעם אחד מבעלי הדין ואם על פי ראיות שהובאו לפניו ביזמתו שלו ".הנאשם אינו

יכול לעמוד לדין ומחמת פיגורו השכלי אינו בר עונשין.."

*עונשין (תיקון מס' 1) תשל"ט-1979 (תיקון מס' 3) תשמ"ט-1989 העובר על הוראות

סימן זה, דינו – מאסר עשרים שנים או קנס פי עשרים וחמישה מהקנס האמור בסעיף

61(א)(4) לחוק העונשין, התשל"ז-1977

פסיקה-

* ערעור פלילי מס' 611/80 מיהראן מטוסיאן וולטר וידל נגד מדינת ישראל 1981

* ע"פ 2445/98 דני מלכה נגד מדינת ישראל 1998

* ע"פ 6295/11 פלוני נגד מדינת ישראל 2011

מאמרים-

הלוי ג. 'כשרותו להעיד של הלקוי בנפשט או בשכלו'

הלצר ג. 'עדות אישה במשפט העברי'

הרדוף א. 'בעל נגד אישה אמת נגד משפחה או מבט רביעי של הכשרות להעיד

במשפט הפלילי'

ויגודה מ. 'פלגינן דיבורא' פרק בדיני ראיות

זלצמן נ. 'כשרות לעדות החובה להעיד וראיות חסויות'

שיבר י. 'כשרות המשפטית של הסומא לעדות'

משפט עברי-

המשנה, מפרשי המשנה, תוספתא, התלמוד(גמרא) , מפרשי התלמוד (בבלי וירושלמי), רמב"ם

נספחים לעבודה:

פרשת שופטים:

הפרשה מתחילה במילים הבאות: שִׁפְטִים וְשֹׁטְרִים, תִּתֶּן-לָךְ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ, וְשִׁפְטוּ אֶת-הָעָם מִשִּׁפְט-צֶדֶק.

בפרשת שופטים אנו מוצאים חוקים נוספים אותם מקבלים בני ישראל ממשה, אשר ידריכו את חייהם בארץ. בין החוקים הרבים בפרשה מופיעים, תקציר הפרשה למשל, החוק להקמת מערכת משפט מסודרת והכללים למערכת כזו, כמו החובה לערוך משפט צדק ואיסור על לקיחת שוחד.

עוד מוזכרים הכללים החלים על מלך מישראל, כמו האיסור להרבות לו רכוש. בפרשה כתוב, שכאשר בני ישראל יגיעו אל הארץ, וירצו להמליך על עצמם מלך, על המלך

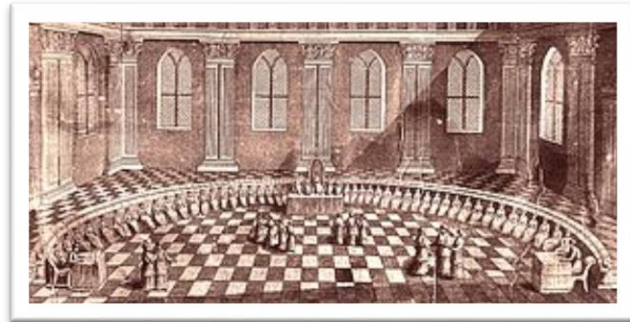
להיות מתוכם, ולא מישהו זר. כמו כן, עליו להיות אדם צנוע, ש"לא ירבה סוסים".
כלומר, שלא יהיה לו רכוש רב, שיסנוור את עיניו.

הפרשה דנה גם במעמדו ובתפקידו של הנביא; רק אלוהים יקבע מי הוא נביא, וישים בפיו דברים. אדם אשר לא בחר בו ה' ולא שם דברים בפיו, ובכל זאת מחליט לדבר בשם ה', הוא חוטא, ואין להקשיב לו.

בפרשה יש הוראה להקים ערי מקלט לאדם שהרג אדם אחר בלי כוונה. כמו כן, מוזכרים כללים החלים בעת יציאה למלחמה, כמו האפשרות שיש לאנשים מסוימים לחזור לביתם ולא להלחם. למשל מי שבנה בית, וטרם הספיק לחנוך אותו. מי שנטע כרם, וטרם הספיק לבצור ממנו את ראשית הפרי. אנשים אלו משוחררים ממלחמות.

בהמשך הפרשה ישנה הנחייה מפורשת להציע לעיר שלום לפני שתוקפים אותה, והוראה שלא לכרות עץ מאכל על מנת להשתמש בו לחומת מצור על העיר.

בפרשה מובא גם טקס מיוחד, אותו מקיימים במקרה בו מוצאים אדם שנהרג אך לא ידוע על-ידי מי.³⁵

חכמי הסנהדרין יישובים בלשכת הגזית

³⁵ מסע אל הדרשה-פרשת שופטים ספר דברים, פרק טז, פסוק יח – פרק כא, פסוק ט.